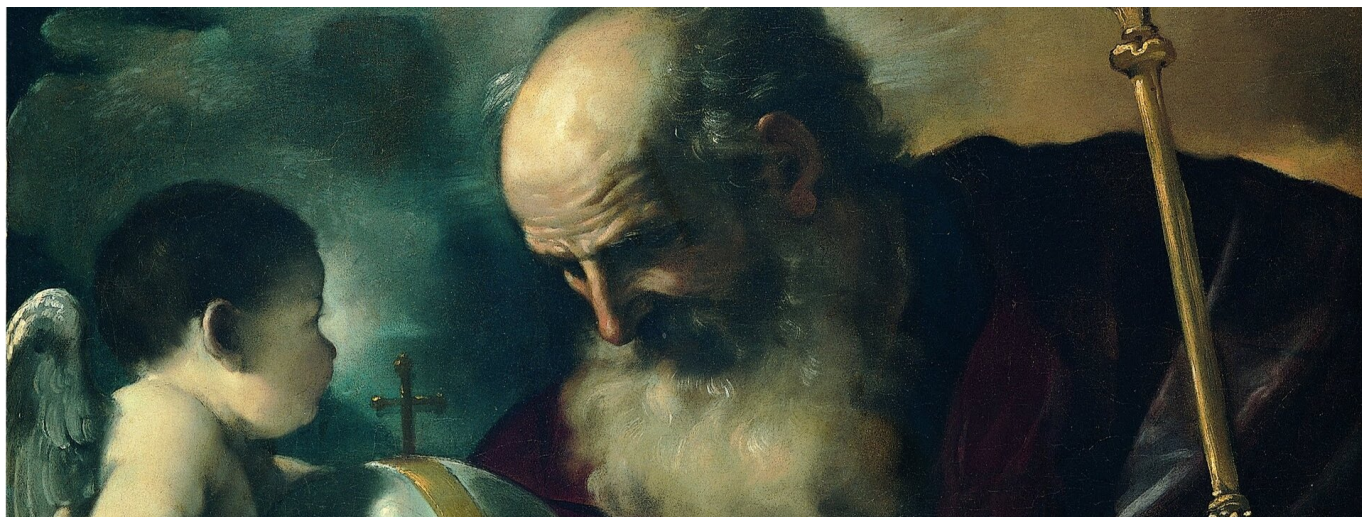

Obraz Boga, świata i człowieka w *Hymnie* Jana Kochanowskiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Juliusz Słowacki, *Hymn (Smutno mi Boże)*, [w:] *Dzieła Juliusza Słowackiego*, t. 3, Lwów 1894, s. 12–13.
- Źródło: Jan Kochanowski, *Pieśń XXV* (*Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary?*), [w:] *Patrząc na rozmaite świata tego sprawy. Antologia polskiej poezji renesansowej*, oprac. J. Sokołowska, Warszawa 1984, s. 99–100.
- Źródło: *Cochanoviana II. Materiały do dziejów twórczości Jana Kochanowskiego z lat 1551-1625*, oprac. M. Korolko, Wrocław 1986, s. 205.
- Źródło: Wiktor Weintraub, *Manifest renesansowy Kochanowskiego*, „*Pamiętnik Literacki*” nr 3–4, 1959, s. 160.

Obraz Boga, świata i człowieka w *Hymnie* Jana Kochanowskiego

Guercino, *Bóg Ojciec i anioł*, 1620

Źródło: domena publiczna.

Renesans to epoka, u której podstaw leżą humanizm i antropocentryzm. Skupienie na człowieku i jego kondycji nie oznacza jednak odejścia od spraw religii czy wiary. Bóg i sposób jego postrzegania stają się wręcz jednymi z ważniejszych kwestii, zwłaszcza w obliczu reformacyjnego rozłamu Kościoła. *Hymn* Jana Kochanowskiego wpisuje się w tę tematykę i jest uznawany za poetycki manifest humanistycznej religijności.

” *Cochanoviana II. Materiały do dziejów twórczości Jana Kochanowskiego z lat 1551-1625*

[...] Gdy tedy o Polakach uczonych mówił [Zamojski], wspominał, że był w młodości swej na jednym zjeździe w sędomirskiej ziemi, gdzie przyjaciele Jana Kochanowskiego, na ten czas w Paryżu na nauce będącego, ukazali gościom tamecznym pieśń od onego posłaną, której jest początek: Czego chcesz po nas, Panie. Był też tam Mikołaj Rej, którego naród nasz ma mieć w tej cenie, jako Grekowie Hezyjoda,

Rzymianie [Enniusza](#); bo ci trzech narodom swym drogę do nauk pokazali. Wziął tedy Rej tę pieśń Kochanowskiego i pilnie onej przypatrzywszy się, zwołał tamtych wszystkich gości i powiedziawszy nieco o swoich pracach w naukach, wielce dowcip i wymowę Kochanowskiego chwając, zawarł mowę swą tymi wierszami:

Temu w nauce [dank](#) przed sobą dawam

I pieśń bogini słowieńskiej oddawam.

Źródło: *Cochanoviana II. Materiały do dziejów twórczości Jana Kochanowskiego z lat 1551-1625*, oprac. M. Korolko, Wrocław 1986, s. 205.

Twoje cele

- Zinterpretujesz *Hymn* Jana Kochanowskiego.
- Opisziesz obraz Boga, świata i człowieka ukazany w utworze.
- Rozpoznasz w tekście literackim środki artystycznego wyrazu i określisz ich funkcję.
- Przeanalizujesz sposoby artystycznych kreacji motywu Boga w tekstach kultury.

Przeczytaj

Utwór o uniwersalnym charakterze

Pieśń o incipicie *Czego chcesz od nas, Panie* powstała około roku 1558. To wczesny utwór Jana Kochanowskiego i jeden z pierwszych wydanych w języku polskim. Jako wyraz filozofii epoki i swoisty manifest religijny, pieśń *Czego chcesz od nas, Panie* zajmuje ważne miejsce w dorobku pisarskim autora. Ukazuje poetycki obraz Boga; temat ten powraca w poezji Jana Kochanowskiego szczególnie często, jest dla niego charakterystyczny. Autor przyjmował różne postawy wobec Stwórcy, przechodząc od religijnego optymizmu do kryzysu wiary. *Czego chcesz od nas, Panie* to przykład afirmacji świata i Boga. Utwór, tytułowany również jako Hymn, jest pochwałą niewidzialnego Stwórcy poprzez docenienie jego dzieła. Przewodnia myśl pieśni wykorzystuje powszechne motywy i toposy, m.in. topos *deus artifex* (Boga artysty), topos *deus faber* (Boga rzemieślnika) i motyw świata jako dzieła sztuki. Myśl tę można wywodzić z Biblii, a szczególnie z *Psałterza*, jednak poeta zaakcentował w utworze własne, typowo renesansowe spojrzenie.

” Wiktor Weintraub

Manifest renesansowy Kochanowskiego,

„Pamiętnik Literacki” nr 3–4

Porównanie poematu z łacińskim tekstem Wulgaty ujawnia, iż Kochanowski zapożyczył od psalmisty pewne zwroty i określenia, lecz tylko te, które zgadzały się z jego własną ideą Boga i jego powiązań ze światem — ideą w wielu wypadkach różną od tej, którą wyraża *Psałterz*. Bóg z Pieśni jest wyłącznie dobrocią i miłosierdziem, podczas gdy Bóg psalmisty bywa groźny, a nawet przerażający. Są w *Psalmach* pewne stwierdzenia wskazujące, iż boska potęga znajduje wyraz w porządku, jaki panuje wśród zjawisk natury, lecz częściej wyraża się ona w cudach obalających naturalny porządek rzeczy: w rzekach odwracających swój bieg, w roztopiających się górach itd.

W idei Boga wyrażonej w *Pieśni* nie ma miejsca na cuda. Co więcej, piękno świata jest jednym z głównych źródeł uczuć religijnych Kochanowskiego. Tego estetycznego składnika uczuć religijnych można się domyślać i w *Psalmach*, lecz nigdy nie wydobywa się on na plan pierwszy

Źródło: Wiktor Weintraub, *Manifest renesansowy Kochanowskiego*, „Pamiętnik Literacki” nr 3–4, 1959, s. 160.

Pieśń Kochanowskiego ukazuje idee religijne z perspektywy człowieka renesansu: pełnego optymizmu, przekonanego o harmonii świata i odnajdującego piękno w porządku. Utwór stał się wyrazem przekonań epoki, dzięki czemu zyskał ogromną popularność, o czym świadczą liczne XVI-wieczne odpisy oraz tłumaczenia na inne języki, m.in. łacinę, niemiecki i czeski.

Johann Wenzel Peter *Adam i Ewa w rajskim ogrodzie*. Pochwała stworzenia jest od wieków popularnym tematem nie tylko literackim, ale i w sztukach plastycznych

Źródło: Johann Wenzel Peter, *Adam i Ewa w rajskim ogrodzie*, ok. 1800–1829 (fragment), domena publiczna.

” Jan Kochanowski

Pieśń XXV

(Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary?)

Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary?
Czego za dobrodziejstwa, którym nie masz miary?

Kościół Cię nie ogarnie, [wszedy](#) pełno Ciebie:
I w otchłaniach, i w morzu, na ziemi, na niebie.

Złota też, wiem, nie pragniesz, bo to wszystko Twoje,
Cokolwiek na tym świecie człowiek [mieni swoje](#).

Wdzięcznym Cię tedy sercem, Panie, wyznawamy,
Bo nad to [przystojniejszej](#) ofiary nie mamy.

Tyś Pan wszystkiego świata. Tyś niebo zbudował
I złotymi gwiazdami ślicznieś uhaftował.

Tyś fundament założył [nieobeszłej](#) ziemi
I przykryłeś jej nagość zioły rozlicznymi.

Za Twoim rozkazaniem w brzegach morze stoi
A zamierzonych granic przeskoczyć się boi.

Rzeki wód nieprzebranych wielką hojność mają,
Biały dzień a noc ciemna swoje czasy znają.

[Tobie k woli](#) rozliczne kwiatki Wiosna rodzi,
Tobie k woli w kłosianym wieńcu Lato chodzi,

Wino Jesień i jabłka rozmaite dawa,
Potym do gotowego [gnuśna](#) Zima wstawa.

Z Twojej łaski nocna rosa na mdłe zioła padnie,
A zagorzałe zboża deszcz ożywia snadnie.

Z Twoich rąk wszelkie zwierzę patrzy swej żywności,
A Ty każdego żywisz z Twojej szczodropliwości.

Bądź na wieki pochwalon, nieśmiertelny Panie!
Twoja łaska, Twa dobroć nigdy nie ustanie.

Chowaj nas, póki raczysz, na tej niskiej ziemi,
Jedno zawsze niech będziem pod skrzydłami Twemi!

Źródło: Jan Kochanowski, *Pieśń XXV*

(Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary?), [w:] *Patrząc na rozmaite świata tego sprawy. Antologia polskiej poezji renesansowej*, oprac. J. Sokołowska, Warszawa 1984, s. 99–100.

Słownik

afirmacja

(łac. *affirmare* – potwierdzać, zapewniać) afirmacja świata – postawa głębokiej akceptacji, pozytywny stosunek do otaczającego świata

antropocentryzm

(gr. *anthropos* – człowiek, łac. *centrum* – środek) przekonanie, że człowiek jest najdoskonalszą istotą we wszechświecie

humanizm

(łac. *humanus* – ludzki, gr. *ismos* – wiedza, nauka) prąd dominujący w kulturze renesansu, przeciwstawiający teocentrycznej kulturze średniowiecznej zainteresowanie człowiekiem i życiem ziemskim; w szerszym sensie humanizm to ogólna nazwa odnosząca się do koncepcji przypisujących człowiekowi centralne miejsce w świecie i najwyższą wartość

hymn

(gr. *hymnos* – rodzaj pieśni obrzędowej) gatunek poetycki; uroczysta i podniosła pieśń pochwalna o apostroficznym charakterze

incipit

(łac. *incipere* – zaczynać) określenie początkowych wyrazów utworu

pieśń

gatunek poezji wywodzący się z antyku, związany genetycznie z muzyką; charakteryzuje się podziałem na strofy i wyraźnym rytmem; pieśni to utwory różnorodne tematycznie, zależne od okoliczności, którym towarzyszą (np. pieśni obrzędowe, religijne, patriotyczne, wojenne, miłosne, biesiadne)

reformacja

(łac. *reformatio* – przekształcenie) ruch religijno-społeczny mający na celu odnowę chrześcijaństwa; efektem reformacji był rozłam religijny Europy

topos deus artifex

(gr. *tópoi* – miejsca, łac. *Deus* – Bóg, łac. *artifex* – rzemieślnik, artysta) topos Boga artysty; świat jest w tym ujęciu pierwszym dziełem sztuki, a Bóg – pierwszym i najdoskonalszym artystą

topos deus faber

(gr. *tópoi* – miejsca, łac. *Deus* – Bóg, łac. *faber* – kowal, pracownik, cieśla) topos Boga rzemieślnika, który stworzył świat pracą rąk; w renesansie rzemiosło było bardzo cenione, często wyżej niż malarstwo czy rzeźba

Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

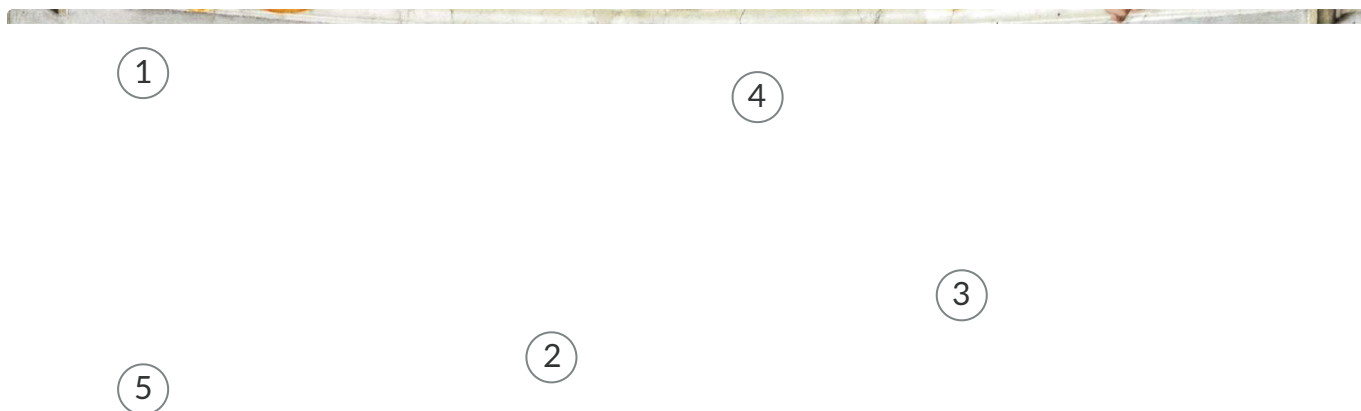
Zredaguj definicje wyrazów *artysta* i *rzemieślnik*. Co łączy te dwa pojęcia, a co je różni?

Polecenie 2

Obejrzyj grafikę interaktywną, a następnie oceń, czy fresk Michała Anioła realizuje *topos deus artifex*, czy *topos deus faber*. Sformułuj dwa argumenty na potwierdzenie swojego wyboru.

Argument 1

Argument 2

1

Fresk Michała Anioła należy do najstynniejszych dzieł renesansu. Znajduje się w Kaplicy Sykstyńskiej w Rzymie. *Stworzenie Adama* jest jedną z kilku scen inspirowanych Księgą Rodzaju, składających się na opowieść o akcie stworzenia. Renesansowy mistrz ukazał m.in. *Oddzielenie światła od ciemności*, *Stworzenie planet*, *Oddzielenie wód od lądów*. Fresk *Stworzenie Adama* jest wyrazem antropocentryzmu epoki – przekonania, że człowiek zajmuje szczególne miejsce w świecie.

2

W centralnym punkcie malowidła wyeksponowano dłonie: człowieka i jego Stwórcy. Gest Boga obrazuje jego zdolności kreacyjne. Zbliżające się do siebie ręce są natomiast wyrazem bliskości Adama i Boga.

3

Postać Boga jest dynamiczna. Zwracają uwagę rozwiane włosy i szaty, cała postać unosi się przy tym w powietrzu. Ruch symbolizuje życie i potencjał twórczy. Istotna jest również muskularna sylwetka Stwórcy – obrazuje ona jego siłę, potęgę i ogrom możliwości.

4

Bóg ma siwe włosy, brodę, zmarszczki – symbole doświadczenia, majestatu i wiedzy. Kontrast z młodą twarzą Adama wyraźnie odwołuje się do obrazu Boga Ojca, który troszczy się o swoje dzieci.

5

Postacie Adama i Boga są podobnej wielkości i budowy – człowiek został stworzony na boskie podobieństwo. Czyni go to najdoskonalszą istotą na Ziemi.

Michał Anioł, *Stworzenie Adama*, ok. 1508–1512, fresk w Kaplicy Sykstyńskiej

Źródło: domena publiczna.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż cechy charakterystyczne dla gatunku, jakim jest hymn.

- ☐ należy do liryki apelu
- ☐ najczęściej zawiera apostrofę
- ☐ występuje w nim zbiorowy podmiot mówiący
- ☐ jest wierszowany
- ☐ zawiera liczne peryfrazy
- ☐ ma charakter pochwalny
- ☐ cechuje go synkretyzm rodzajowy
- ☐ musi zawierać elementy dialogowe
- ☐ ma podniosły i uroczysty ton

Ćwiczenie 2

Uzupełnij krótki opisu *Hymnu* Jana Kochanowskiego.

Hymn Jana Kochanowskiego należy do liryki [] i ma charakter []. Utwór ma [] budowę. Jest to wiersz [], trzynastozgłoskowy, ze średniówką po [] sylabie. W pieśni zastosowano rymy parzyste, [], żeńskie. Tekst uzyskuje dzięki temu [] oraz buduje poczucie [] i spokoju. Utwór rozpoczyna się [] i apostrofą do Boga. Zawiera elementy liryki [].

niepokoju

harmonii

monologu lirycznego

metaforą

sylabiczny

inwokacyjnej

dokładne

lekkość

niedokładne

rytmiczność

niesylabiczny

pytaniem retorycznym

bezpośredniej

porównaniem

zwrotu do adresata

regularną

aluzją

siódmej

nieregularną

piątej

apelu

pośredniej

żeńskie

Ćwiczenie 3

Wybierz określenia, które charakteryzują język *Hymnu* Jana Kochanowskiego.

☐ liczne wyrazy nacechowane negatywnie

☐ liczne wyrazy nacechowane pozytywnie

☐ używanie przerwutni

☐ liczne epitety

Ćwiczenie 4

W odpowiedzi na pytanie pomoże ci poprawne wykonanie zadania poprzedniego. Wyjaśnij, dlaczego Jan Kochanowski wykorzystał wskazane cechy języka, a z innych zrezygnował.

Ćwiczenie 5

Wskaż występujące w *Hymnie* przykłady podanych środków stylistycznych oraz ich funkcję.

Środek stylistyczny	Przykład z tekstu	Funkcja
Apostrofa		
Pytanie retoryczne		
Epitet		
Wyliczenie		
Personifikacja		

biały dzień, hojne dary

podkreślenie wdzięczności

funkcja poetycka, opis piękna i różnorodności świata

podkreślenie wszechobecności Boga, niemożności zamknięcia go w jednym miejscu

Czego chcesz od nas Panie, za Twe hojne dary?

I w otchłaniach, i w morzu, na ziemi, na niebie

nieśmiertelny Panie!

podkreślenie piękna przyrody, zobrazowanie zmienności przyrody, niepowtarzalnego charakteru każdej z pór roku

w kłosianym wieńcu Lato chodzi

nadanie tekstowi retorycznego charakteru, wyrażenie uwielbienia dla Boga

Ćwiczenie 6

Scharakteryzuj postać mówiącą w tekście oraz omów charakter jej relacji z Bogiem.
W swojej wypowiedzi posłuż się cytataми z *Hymnu*.

Ćwiczenie 7

Spośród podanych sformułowań wybierz te, które dowodzą, że Jan Kochanowski zawarł w *Hymnie* afirmację świata, a następnie dopasuj wybrane zdania do ilustrujących je cytatów z utworu.

*„Biały dzień a noc ciemna swoje czasy
znają”*

Świat jest doskonałym mechanizmem
– każda rzecz lub zjawisko ma swoją
funkcję i cel.

*„Tobie k woli rozliczne kwiatki Wiosna
rodzi,
Tobie k woli w kłosianym wieńcu Lato
chodzi,
Wino Jesień i jabłka rozmaite dawa,
Potym do gotowego gnuśna Zima
wstawa.”*

Świat jest bardzo bogaty i różnorodny.

*„Tyś niebo zbudował
I złotymi gwiazdami ślicznieś
uhaftował.”*

Świat jest harmonijny
i uporządkowany. Każdy element ma
tu swoje miejsce i czas.

*„Za Twoim rozkazaniem w brzegach
morze stoi
A zamierzonych granic przeskoczyć się
boi.”*

Świat jest miejscem przyjaznym
i bezpiecznym.

*„Z Twej łaski nocna rosa na mdłe zioła
padnie,
A zgorzałe zboża deszcz ożywia
snadnie.”*

Świat jest piękny.

Ćwiczenie 8

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz Prawda, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo Fałsz – jeśli jest fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Bóg opisany w <i>Hymnie</i> ma cechy dobrego Stwórcy, a jednocześnie surowego sędziego.	☐	☐
<i>Hymn</i> nawiązuje do Księgi Rodzaju i Księgi Wyjścia.	☐	☐
Poeta nawiązał w utworze do wszystkich dni stworzenia opisanych w Biblii.	☐	☐
Jan Kochanowski przedstawia dary i osiągnięcia Boga w kolejności zgodnej z opisem stworzenia zawartym w Księdze Rodzaju.	☐	☐
Utwór ma charakter dziękczynny, ale także błagalny.	☐	☐

Ćwiczenie 9

Sformułuj argument, którym uzasadnisz, że Jan Kochanowski zawarł w *Hymnie* podane toposy. Przytocz cytaty ilustrujące twoją argumentację.

Topos *deus artifex*

Argument

Cytat

Topos *deus faber*

Argument

Cytat

Ćwiczenie 10

W kontekście całego utworu wyjaśnij, jak rozumiesz sformułowanie *Kościół Cię nie ogarnie, wszędy pełno Ciebie*.

Ćwiczenie 11

Na podstawie *Hymnu* sformułuj dwa argumenty potwierdzające renesansowe przekonanie, że człowiek jest wyjątkową istotą we wszechświecie.

Argument 1

Argument 2

Dla nauczyciela

Autorka scenariusza: Sabina Świtała

Temat: Bóg..., człowiek... i świat... w *Hymnie* Jana Kochanowskiego

Adresat:

III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich.

Uczeń:

1. rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
2. rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
3. rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

4. rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- Kompetencje cyfrowe;
- Kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- rozpoznaje toposy *deus artifex* i *deus faber* w dziełach sztuki;
- interpretuje *Hymn* Jana Kochanowskiego;
- tworzy filmową interpretację *Hymnu* Jana Kochanowskiego;
- opisuje obraz Boga, świata i człowieka przedstawiony w utworze;
- rozpoznaje w tekście literackim środki artystycznego wyrazu i określa ich funkcję;
- porównuje *Hymn* Jana Kochanowskiego z *Hymnem o zachodzie słońca na morzu* Juliusza Słowackiego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- metoda oglądowa;

- pogadanka;
- metoda ćwiczeń przedmiotowych;
- praca z tekstem;
- metoda aktywizująca – przekład intersemiotyczny.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego;
- praca w grupach.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki (lub telefony komórkowe/ tablety z dostępem do internetu);
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/ tablica, pisak/ kreda;
- darmowe programy/ aplikacje do tworzenia filmów;
- karty pracy.

Przebieg zajęć:

Przed zajęciami

Zajęcia powinny zostać przeprowadzone w pracowni komputerowej lub uczniowie powinni móc korzystać z telefonów komórkowych/tabletów z dostępem do internetu.

Faza wstępna

1. Nauczyciel zapisuje na tablicy hasła *deus artifex* i *deus faber*. Pyta uczniów o znaczenie zapisanych haseł, jeśli uczniowie nie wiedzą, szukają tłumaczenia w słowniku. Prowadzący wyjaśnia, że oba hasła wiążą się z toposami występującymi

w sztuce, rozmawia z młodzieżą na temat możliwych realizacji toposu, pyta czy znają teksty literackie, w których występują te motywy.

2. Uczestnicy zajęć zapoznają się z multimediami bazowym i wykonują polecenie 2.

3. Podanie celu i niepełnego tematu zajęć. Uczniowie samodzielnie dopisują określenia do podanych w temacie rzeczowników.

Faza realizacyjna

1. Jeden z uczniów odczytuje hymn Jana Kochanowskiego, następnie uczniowie szukają w tekście potwierdzenia na to, że w utworze Kochanowskiego mamy realizację toposu *deus artifex* i *deus faber* (ćwiczenie 9).

2. Uczestnicy zajęć wykonują ćwiczenia 1, 2, 5, 6, 7, 10, które omawiają wspólnie z nauczycielem.

3. Uczniowie w grupach tworzą filmiki, które mają być przełożeniem utworu Kochanowskiego na inny język sztuki. W filmach uczniowie wykorzystują ilustracje, fotografie, dźwięki dostępne w ramach darmowej licencji w internecie. Mogą również opracować samodzielnie materiały, które wykorzystają w filmie. Tłem filmu powinna być recytacja hymnu.

4. Prezentacja i omówienie efektów prac w grupie.

Faza podsumowująca

1. Prowadzący rozdaje karty pracy. Po odczytaniu tekstu uczniowie uzupełniają tabelę, nauczyciel komentuje wypowiedzi.

KARTA PRACY

Tekst źródłowy:

Juliusz Słowacki

” *Hymn (Smutno mi Boże)*

I.

Smutno mi Boże! Dla mnie na zachodzie
Rozlałeś tęczę blasków promienistą,
Przedemną gasisz w lazurów wodzie
Gwiazdę ognistą,
Choć mi tak niebo ty złocisz i morze,
Smutno mi Boże!

II.

Jak puste kłosa, z podniesioną głową,
Stoję rozkoszy próżen i dosytu,
Dla obcych ludzi mam twarz jednakową,
Ciszę błękitu:
Ale przed tobą głębi serca otworzę,
Smutno mi Boże!

III.

Jako na matki odejście się żali
Mała dziecina, tak ja płaczu bliski,
Patrząc na słońce, co mi rzuca z fali
Ostatnie błyski,
Choć wiem, że jutro błysnie nowe zorze,
Smutno mi Boże!

IV.

Dzisiaj na wielkim morzu obłąkany,
Sto mil od brzegu i sto mil przed brzegiem,
Widziałem lotne w powietrzu bociany
Długim szeregiem.

Żem je znał kiedyś na polskim ugorze,
Smutno mi Boże!

V.

Żem często dumał nad mogiłą ludzi,
Żem prawie nie znał rodzinnego domu,
Żem był jak pielgrzym co się w drodze trudzi
Przy blaskach gromu,
Że nie wiem gdzie się w mogiłę położę,
Smutno mi Boże!

VI.

Ty będziesz widział moje białe kości
W straż nie oddane kolumnowym czołom:
Alem jest jako człowiek co zazdrości
Mogił, popiołom...
Więc że mieć będę niespokojne łoże,
Smutno mi Boże!

VII.

Kazano w kraju niewinnój dziecinie
Modlić się za mnie co dzień... a ja przecie
Wiem, że mój okręt nie do kraju płynie,
Płynąc po świecie...
Więc że modlitwa dziecka nic nie może,
Smutno mi Boże!

VIII.

Na tęczę blasków, którą tak ogromnie
Anieli twoi w niebie rozpostarli,

Nowi gdzieś ludzie w sto lat będą po mnie
Patrzący – marli.
Nim się przed moją nicością ukorzę,
Smutno mi Boże!

Źródło: Juliusz Słowacki, *Hymn (Smutno mi Boże)*, [w:] *Dzieła Juliusza Słowackiego*, t. 3, Lwów 1894, s. 12–13.

Polecenie 1

Porównaj utwór Juliusza Słowackiego z tekstem Jana Kochanowskiego. Uzupełnij tabelę.

	<i>Pieśń XXV</i> Jan Kochanowski	<i>Hymn o zachodzie słońca na morzu</i> Juliusz Słowacki
osoba mówiąca		
podobieństwa		
różnice		

Praca domowa:

Dokonaj interpretacji porównawczej utworu Jana Kochanowskiego *Pieśń XXV* oraz *Hymnu o zachodzie słońca na morzu* Juliusza Słowackiego.

Materiały pomocnicze:

J. Ziomek, *Rozdz. VII: Jan Kochanowski, cz. 5: Pieśni*, [w:]: Tegoż, *Renesans*, wyd. 11, Warszawa 2002, s. 274–286.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Odwołanie się do toposu *deus artifex* i *deus faber* może mieć miejsce w części końcowej zajęć. Toposy można wówczas omówić, wykorzystując interaktywną grafikę z multimedium bazowego.